

ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРСОНАЛІЗОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Оленюк О. В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології
Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, Україна
orcid.org/0000-0002-6203-9344
olena.olenyuk@lnu.edu.ua*

Івасів Н. С.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів
Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, Україна
orcid.org/0000-0001-6243-0709
nataliya.ivasiv@lnu.edu.ua*

Рубель Н. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів
Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, Україна
orcid.org/0000-0003-1924-6580
nataliya.rubel@lnu.edu.ua*

Ключові слова: змішане навчання, персоналізоване навчання, викладання іноземних мов, навички читання, навички письма, навички слухання, навички говоріння.

Стаття присвячена аналізу переваг застосування персоналізованого підходу до змішаного навчання у викладанні іноземних мов. Реалії сьогодення змушують викладачів реагувати на виклики, що виникають у процесі викладання. Серед них варто зазначити брак самомотивації студентів, низький рівень залученості, зростання частки самостійної роботи, неналежну об'єктивність в оцінці рівня та повноти самостійно здобутих знань, прогалини в системі знань, відсутність методичного досвіду в організації та реалізації незалежного навчання. Водночас з'являються і вдосконалюються нові методи навчання, які уможливають вирішення таких проблем. Одним із них є метод змішаного навчання, який полягає в поєднанні різних навчальних моделей, різних технологій і різних форматів. Ідеться про «змішування» (комбінування) офлайн- і онлайн-навчання, синхронних фізичних форматів і онлайн-форматів, асинхронних фізичних і онлайн-форматів, навчання за допомогою вебтехнологій і навчання з використанням інших дидактичних методів. У статті проаналізовано різні підходи вчених до трактування цього поняття, виокремлено конвергентні ознаки. Окрім того, описано персоналізований підхід, який уможливує ефективне та високорезультативне формування як рецептивних, так і репродуктивних навичок мовленнєвої діяльності. Подано приклади практичного застосування індивідуального підходу до розвитку навичок читання, слухання, письма та говоріння. Виокремлено низку переваг, які отримує навчання з використанням персоналізації,

серед яких суттєва економія аудиторного часу, збільшення мотивації та залученості студентів, можливість створення індивідуальної траєкторії навчання, подолання психологічних труднощів, пов'язаних з опануванням іноземних мов та розвитком конкретних мовленнєвих компетенцій, сприяння автономії студентів, розвиток критичного мислення, заохочення до самовираження, стимулювання співпраці та групової роботи.

TAILORED BLENDED LEARNING IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Oleniuk O. V.

*PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of English Philology
Ivan Franko National University of Lviv
Universytetska str., 1, Lviv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-6203-9344
olena olenyuk@lnu.edu.ua*

Ivasiv N. S.

*PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Sciences
Ivan Franko National University of Lviv
Universytetska str., 1, Lviv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-6243-0709
nataliya.ivasiv@lnu.edu.ua*

Rubel N. V.

*PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Sciences
Ivan Franko National University of Lviv
Universytetska str., 1, Lviv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-1924-6580
nataliya.rubel@lnu.edu.ua*

Key words: *blended learning, tailored learning, teaching foreign languages, reading skills, listening skills, writing skills, speaking skills.*

The article is devoted to the analysis of the advantages of applying a tailored blended learning approach in teaching foreign languages. Contemporary realities and continuous changes in the educational environment force teachers to face the challenges that are presented in the teaching process under current circumstances. Among them one cannot but mention students' marked lack of self-motivation, low level of involvement, increasingly growing share of independent work, inadequate objectivity in assessing the level and completeness of self-acquired knowledge, gaps in the system of knowledge, shortage of methodological experience in organizing and implementing independent learning. On the other hand, new teaching methods are emerging and are constantly developed and improved, which provides the solution to the abovementioned problems. One of them is the method of blended learning, which is a combination of various learning models, various technologies, and various formats. Thus, one may talk about "blending" (combining) offline and online learning, synchronous physical formats and online formats, asynchronous physical and online formats, web-based learning and learning utilizing other teaching methods. The article analyses different

approaches to the interpretation of this concept, highlights their convergent features. Furthermore, tailored blended learning approach, which encourages efficient development of both receptive and reproductive speech skills, is described. Examples of practical application of the tailored blended learning approach to the development of reading, listening, writing and speaking skills are provided. A number of benefits of tailored blended learning approach are enumerated, including efficient structuring of classroom time, increased motivation and involvement of students, possibility to customize learning objectives, overcoming psychological difficulties associated with learning foreign languages and developing certain language skills, promoting students' autonomy, improvement of critical thinking, boosting students' self-expression, strengthening of cooperative and teamwork skills.

Постановка проблеми. Педагоги вищої школи України не змогли уникнути викликів, з якими зіткнулися працівники галузі освіти в цілому світі під час пандемії Covid-19. Безсумнівно, інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ) стали невід’ємною частиною повсякденного життя загалом та начального середовища зокрема, а інформаційно-комунікаційна грамотність – функціональною вимогою до майже всіх кваліфікацій.

Зростання частки самостійної роботи студента спричинило низку проблем, що потребують ефективного вирішення, як-от: необхідність самомотивації, низький рівень залученості, неналежна об’єктивність в оцінці рівня та повноти самостійно здобутих знань, прогалини в системі знань, відсутність методичного досвіду в організації та реалізації незалежного навчання. Водночас варто зазначити, що у вищій школі не завжди вистачає кількості консультаційних годин для отримання необхідної інформації та забезпечення потрібного контролю. Як наслідок, постають питання грамотної структуризації аудиторного часу для ефективного навчання.

У зв’язку із цим використання ІКТ і сучасних методів, які сприяли б інтенсифікації процесу навчання іноземних мов, є особливо актуальним під час навчання іноземної мови групи учнів будь-якого віку. Одним із таких методів є «змішане навчання», основна концепція якого полягає у використанні технологій для передачі навчального контенту в позааудиторний час, що дозволяє вчителю реорганізувати діяльність у класі та витратити більше часу на консолідацію та роботу над здобутими знаннями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін «змішане навчання» розглядають як парасольковий термін, що описує не лише варіанти комбінування навчання онлайн і офлайн, а також поєднання різноманітних методів навчання, педагогічних підходів і технологій [2]. К. Крістенсен, М. Хорн, Х. Сейкер визначають змішане навчання як «формальну освітню програму, за якою студент частково навчається онлайн, однак водночас

здійснюється контроль за часом, місцем, траєкторією і темпом навчання, і частково – у приміщенні навчального закладу» [1, с. 7]. П. Ноймайер характеризує змішане навчання «як поєднання очного та комп’ютеризованого навчання (CAL – computer-aided learning) у єдиному середовищі викладання та навчання» [4, с. 169]. П. Шарма розглядає змішане навчання як систему, яка «поєднує очне навчання у класі з відповідним використанням широкого спектра технологій, включаючи такі компоненти, як інтернет, інтерактивні дошки, лінгафонні лабораторії тощо» [5, с. 456]. На думку Д. Ліма та М. Морріса, змішане навчання може мати різні комбінації таких елементів: офлайн- і онлайн-навчання, синхронних фізичних форматів і онлайн-форматів, асинхронних фізичних і онлайн-форматів, навчання за допомогою веб-технологій і навчання з використанням інших дидактичних методів, як-от метод аналізу конкретних ситуацій (case study), емпіричне навчання (experiential learning), проблемно орієнтоване навчання (problem-based learning) [3].

Незважаючи на велику кількість визначень, можна виокремити ознаки, властиві змішаному навчанню. Отже, це:

- поєднання різних навчальних моделей;
- поєднання різних технологій;
- поєднання навчання у форматах онлайн і офлайн.

Серед основних причин віддання переваги змішаному навчанню можна виділити такі:

- підвищення якості навчання студентів. У змішаному навчанні використовуються стратегії, незадіяні або неможливі у традиційних умовах. Вони сприяють залученості студентів, отже, покращенню результатів навчання;
- розширений доступ і гнучкість. Змішане навчання забезпечує гнучкість і доступ до навчання, виводячи його поза межі класу;
- зростання економічної ефективності. Змішане навчання сприяє економічній ефективності з огляду на використання часу та фінансових ресурсів, як для студентів, так і для викладачів [6].

Однак основною перевагою змішаного навчання вважаємо можливість персоналізованого підходу, адже навчальний контент, з онлайн-елементами включно, можна розробляти та змінювати, відповідно до рівня студента, його амбіцій, навчальних цілей, психологічних особливостей. Порівняно із традиційним навчанням, студенти отримують завдання, підібрані спеціально для них.

Мета статті. Оскільки модель змішаного навчання – відносно молоде явище в педагогічній науці, низка питань, пов'язаних із визначенням, класифікацією, категоризацією, потребують додаткового дослідження. Зокрема, у статті ми спробуємо проаналізувати переваги персоналізованого підходу до використання моделі змішаного навчання для формуванні різних видів мовленнєвих компетенцій у навчанні іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Модель змішаного навчання можна використовувати для формування та розвитку всіх мовних і мовленнєвих компетенцій: фонетичної, лексичної, граматичної, читацької, комунікативної тощо. Однак робота з нею вимагає креативності та системного підходу до контролю набутих навичок. Проте модель змішаного навчання залишає більше часу на розвиток і вдосконалення практичних умінь, обмежує або скорочує час, що витрачається на тренувальні граматичні вправи або засвоєння лексики під час очних занять.

Розглянемо приклади застосування персоналізованого змішаного навчання для формування рецептивних і репродуктивних навичок.

Читання. Одним з основних завдань учителя є розвиток і вдосконалення навичок читання. Однак у значної кількості студентів читання не входить до списку улюблених занять. Проте студенти залюбки читатимуть, якщо їм дозволити обирати тексти відповідно до їхніх уподобань. Усе, що потрібно вчителю, – це змінити досвід, перевернувши практику читання з ніг на голову, і перетворити студентів на творців власного навчання.

На багатьох заняттях із читання іноземною мовою студенти працюють над одним спільним текстом з адаптованого підручника й роблять нотатки, виконують вправи. Читання відбувається або вдома, далеко від допомоги вчителя, або під час уроку з дослівним перекладом. Проблема в тому, що здебільшого студенти не прагнуть поглибити свої знання з теми, яка пропонується в підручнику, а дослівний переклад забирає більшу частину часу в аудиторії.

Студенти повинні мати можливість читати як на уроці, так і вдома, і, найголовніше, мати вибір, що читати, залежно від їхніх інтересів, уподобань, кар'єри чи навчальних цілей. Замість відповідей на запитання вчителя щодо конкретного тексту, студенти записуватимуть ідеї, які вони взяли з нього,

обдумуватимуть, робитимуть нотатки у зручному для них форматі. Одним із способів упродовження цієї моделі у практику є читання блогу:

– учні обирають будь-який тип блогу (він може містити художній твір, науково-популярну статтю, новину, наукову розвідку), що відповідає їхньому рівню;

– учні читають не менш ніж 3–4 рази на тиждень. Вони повинні активно читати, але можуть обирати свій метод: картки для записів, прапорці-показки, марковані списки, нотатки в зошитах тощо;

– удома учні занотовують найцікавіші моменти із прочитаного. Вони можуть створювати дописи на теми за власним вибором;

– щоуроку студенти обмінюються враженнями зі своїми колегами.

Учитель навчає студентів процесу читання, дає поради, коментує їхні розвідки на очних заняттях, пропонує стратегії та допомогу. Активне читання розширює можливості студентів, надає їм свободу, розвиває уяву, надихає творити, розробляти, майструвати. Студенти можуть вийти за межі завдання, додати зображення та gif-файли та поширити свою роботу через платформи соціальних мереж. Їм більше не потрібно вказувати, що і як читати та писати, вони мають можливість вибору та незалежність.

Аудіювання. Уміння слухати – не лише важлива життєва навичка, а й необхідне вміння для розуміння й опрацювання матеріалу, що сприяє розвитку мовлення. Учні з хорошими здібностями до аудіювання ефективніше працюють у класі. Саме тому вчителям варто докладати більше зусиль, щоб покращити розуміння сприйняття на слух своїх учнів.

Аудіювання – це процес розуміння, інтерпретації й оцінки розмовної мови, що виявляється у здатності студентів: 1) розпізнавати основну думку; 2) здогадуватися про значення незнайомих слів із контексту; 3) встановлювати тип мовлення; 4) ідентифікувати деталі; 5) визначати ступінь упевненості; 6) розуміти послідовність ідей; 7) виокремлювати причину та наслідок; 8) відрізнити об'єктивне від суб'єктивного.

Зазвичай урок аудіювання проводиться таким чином: учні прослуховують аудіозапис і відповідають на запитання для перевірки розуміння. Однак така модель має низку недоліків: відсутність відповідного обладнання; студенти часто відчувають стрес; вони не досить мотивовані. Отже, доцільним буде використання моделі змішаного навчання.

Одним із ресурсів, що дає змогу за лічені хвилини створити персоналізовані навчальні матеріали на основі відеороликів та інкорпорувати в них завдання на розуміння прослуханого,

є безкоштовний сервіс EdPuzzle. За допомогою EdPuzzle можна легко вставити запитання чи тести в будь-яке автентичне відео там, де вони потрібні. Завдяки цьому учням легше слухати відповідний розділ знову і знову, щоб почути відповіді на запитання. Це також означає, що учні слухають індивідуально, учитель обов'язково помітить, що учні наполегливо працювали й зосередилися на розумінні прослуханого. Перевагою сервісу є його інтеграція із платформою Google Classroom, з допомогою якої можна відстежувати, хто саме з учнів переглянув відео, успішність виконання запропонованих завдань. Такі уроки з відеоматеріалами містять ігрові й інтерактивні елементи, це суттєво впливає на вмотивованість і залученість студентів, отже, і на покращення показників розуміння на слух.

Письмо. Письмо є найважливішим винаходом в історії людства, забезпечує відносно постійний запис інформації, думок, переконань, почуттів, аргументів, пояснень, теорій тощо, а також одним із ключових видів мовлення, що потребує особливих підходів до його навчання та вдосконалення. Зазвичай учні стикаються з низкою труднощів, коли їм доводиться писати іноземною мовою, зокрема:

- вони рідко вправляються в письмі, навіть рідною мовою, тому писати іноземною ще складніше;
- їм бракує словникового запасу, це заважає підібрати відповідне слово для написання;
- їм важко структурувати та грамотно зв'язувати написане.

Коли учні отримують завдання написати твір чи лист уявному другові, вони почуваються невмотивованими та незацікавленими.

Однак застосування моделі змішаного навчання допомагає вирішити ці проблеми. Для навчання письма можна залучати як найпростіші технології, як-от обмін електронними листами чи текстовими повідомленнями, так і дещо складніші, як-от форуми чи вікі-сайти. Наприклад, учні надсилають один одному листи чи повідомлення, висловлюючи своє ставлення до теми уроку чи обговорюючи певну проблему. Через деякий час, обмежений учителем, вони представляють підсумок своїх переписок, узагальнюють отриману інформацію. Студенти можуть готувати довготривалі проекти, наприклад статтю-повідомлення про певне явище чи факт на вікі-сайт. Підготовка такого проекту дає змогу інтегрувати різні види діяльності, зокрема читання й аудіювання. Отже, індивідуальний підхід до вибору теми та залучених ресурсів поглиблює в учнів упевненість у власних силах, підвищує мотивацію до виконання завдання, сприяє їхній автономії, розвиває критичне мислення, заохочує до самовираження, стимулює співпрацю та групову роботу.

Говоріння. Одним із найскладніших видів мовленнєвої діяльності, як для опанування, так і для навчання, є говоріння. Навіть учні з добре сформованими компетенціями в читанні, письмі та слуханні, стикаються із труднощами, коли їм доводиться розмовляти іноземною мовою. Серед можливих причин можна назвати страх припуститися помилки, брак мотивації до розмови, особливості темпераменту чи ситуації в колективі, психологічні бар'єри.

Метою формування мовленнєвих навичок є комунікативна ефективність. Учні повинні бути здатними виразити себе з допомогою максимального використання своїх знань. Їм варто намагатися уникнути непорозуміння в повідомленні через неправильну вимову, граматику або неправильно вжиту лексему, а також дотримуватися соціальних і культурних норм, які діють у кожній ситуації спілкування. Окрім того, навчання говоріння вимагає інтегрованого підходу, оскільки воно тісно взаємопов'язане з іншими видами мовленнєвої діяльності. Для підвищення продуктивності навчального процесу необхідно поєднувати розвиток принаймні одного з рецептивних і одного із продуктивних видів мовленнєвої діяльності. Щоб допомогти учням розвинути комунікативну компетенцію, учитель може використовувати змішаний підхід.

Дієвим методом може бути використання різних дидактичних методів, як-от аналіз конкретних ситуацій, емпіричне навчання, проблемно орієнтоване навчання. Однак кінцевий результат студент представляє у формі відеоролика чи подкасту. Такий формат має низку переваг у розвитку компетенції говоріння:

- по-перше, студент має досить часу та можливостей, щоб ретельно продумати текст повідомлення;
- по-друге, він може відпрацювати його презентацію стільки, скільки потрібно, не займаючи час на уроці;
- по-третє, завантажуючи свій ролик на популярні платформи відеохостингу, як-от YouTube, студенти не перебувають в умовах, що моделюють ситуації реального спілкування, а безпосередньо беруть участь у ньому;
- по-четверте, важливим чинником виступає мотиваційна складова частина, адже коли студенти створюють власний контент, який потенційно може стати популярним серед однолітків, вони отримують додаткову внутрішню мотивацію для вдосконалення своїх умінь і навичок;
- по-п'яте, позитивне психоемоційне налаштування учня, якому не потрібно виступати перед великою, незнайомою чи непривітно налаштованою аудиторією, є ще одним психологічним чинником, що сприяє вмотивованості та залученості.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, персоналізований підхід до змішаного навчання дозволяє ефективно формувати мовленнєві компетенції різних рівнів з урахуванням індивідуальних особливостей студентів. Окрім того, він має цілу низку переваг, як-от економія аудиторного часу, можливість вибору

індивідуальної траєкторії навчання для окремого студента чи цілої групи, збільшення рівня вмотивованості та залученості студента до навчального процесу. Перспективним вважаємо дослідження різноманітних інструментів оцінювання під час застосування персоналізованого підходу до змішаного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Christensen Clayton M., Horn Michael B., Staker Heather. Is K-12 Blended Learning Disruptive? An Introduction to the Theory of Hybrids. *Christensen Institute*. URL: <https://www.christenseninstitute.org/publications/hybrids/>.
2. Hrastinski Stefan. What Do We Mean by Blended Learning? *TechTrends*. 2019. 63. № 5. P. 564–69. DOI: 10.1007/s11528-019-00375-5.
3. Lim Doo Hun, Morris Michael Lane. Learner and Instructional Factors Influencing Learning Outcomes within a Blended Learning Environment. *Journal of Educational Technology & Society*. 2009. 12. № 4. P. 282–93.
4. Neumeier Petra. A Closer Look at Blended Learning – Parameters for Designing a Blended Learning Environment for Language Teaching and Learning. *ReCALL* 2005. 17. № 2. P. 163–78. DOI: 10.1017/S0958344005000224.
5. Sharma Pete. Blended Learning. *ELT Journal* 2010. 64. № 4. P. 456–58. DOI: 10.1093/elt/ccq043.
6. Staker Heather, Horn Michael B. Classifying K-12 Blended Learning. *Innosight Institute*. 2012. URL: <https://eric.ed.gov/?id=ED535180>.

REFERENCES

1. Christensen Clayton M., Horn Michael B., Staker Heather (n.d.). *Is K-12 blended learning disruptive? An introduction to the theory of hybrids*. Christensen Institute. <https://www.christenseninstitute.org/publications/hybrids/>.
2. Hrastinski, S. (2019). What Do We Mean by Blended Learning? *TechTrends*, 63 (5), 564–569. <https://doi.org/10.1007/s11528-019-00375-5>.
3. Lim, D.H., & Morris, M.L. (2009). Learner and Instructional Factors Influencing Learning Outcomes within a Blended Learning Environment. *Journal of Educational Technology & Society*, 12 (4), 282–293.
4. Neumeier, P. (2005). A closer look at blended learning – Parameters for designing a blended learning environment for language teaching and learning. *ReCALL*, 17 (2), 163–178. <https://doi.org/10.1017/S0958344005000224>.
5. Sharma, P. (2010). Blended learning. *ELT Journal*, 64 (4), 456–458. <https://doi.org/10.1093/elt/ccq043>.
6. Staker, H., & Horn, M.B. (2012). Classifying K-12 Blended Learning. In *Innosight Institute*. Innosight Institute. <https://eric.ed.gov/?id=ED535180>.